

Sag C-370/24 [Nastolo]ⁱ

Anmodning om præjudiciel afgørelse

Dato for indlevering:

23. maj 2024

Forelæggende ret:

Tribunale ordinario di Lodi (Italien)

Afgørelse af:

20. maj 2024

Sagsøger:

AT

Sagsøgt:

CT

[Udelades]

TRIBUNALE ORDINARIO DI LODI (retten i Lodi)

FØRSTE AFDELING FOR CIVILE SAGER

..*.*

Forundersøgelsesdommeren, [udelades]

[udelades] har i sagen [udelades] anlagt af:

AT [udelades]

(sagsøger)

mod

ⁱ Den foreliggende sags navn er et vedtaget navn. Det svarer ikke til et navn på en part i sagen.

CT, [udelades] i dennes egenskab af selskab udpeget af Fondo di Garanzia per le Vittime della Strada (garantifonden for trafikofre) [udelades]

(sagsøgt)

afsagt [udelades] følgende

KENDELSE

i henhold til artikel 267 TEUF

Forelæggelse af fortolkningsspørgsmål

for Domstolen

..*.*

1. Sagens genstand og relevante faktiske omstændigheder

Ved stævning af 11. februar 2022 har AT anlagt sag mod PERSON-3 – arving efter PERSON-2 – og CT i dennes egenskab af selskab udpeget af Fondo di Garanzia per le Vittime della Strada (herefter »garantifonden for trafikofre«)¹ med påstand om erstatning for den skade (opgjort til 233 076,00 EUR med tillæg af renter og godtgørelse for pengeforringelsen), som hun led som følge af et trafikuheld, som hun var involveret i den 6. januar 2016.

AT har gjort gældende, at hun den 6. januar 2016 i Lodi, som passager, blev inviteret til at tage plads i en bil (en italiensk registreret Ford Fiesta [udelades]), som PERSON-2 rådede over.

Under kørslen blev bilen impliceret i et uheld; uheldets forløb blev fastlagt i rapporten over trafikuheld udarbejdet af lokalpolitiet i Lodi [udelades]. Efter at have hørt de implicerede personer og øjenvidner beskrev de lokale politibetjente forløbet således: Det køretøj, hvori PERSON-2 (fører) og AT (passager) befandt sig, kørte op i bagenden på et andet køretøj (ført af [udelades]), hvori to andre passagerer befandt sig) [udelades]. Som følge af sammenstødet kolliderede Ford Fiestaen, hvor AT og PERSON-2 befandt sig, med autoværnet og væltede. AT og PERSON-2 blev ført til hospital.

Føreren testede positiv for kokain, opioider og tetrahydrocannabinol. Trafikuheldets konsekvenser for førerens fysiske tilstand er ukendte og under alle omstændigheder irrelevante.

Den af retten udpegede retsmedicinske sagkyndige konstaterede, at uheldet havde betydelige konsekvenser for AT's fysiske integritet.

¹ – [Udelades]

De lokale politibetjente angav i deres rapport, at Ford Fiestaen var stjålet [udelades].

I konsekvens heraf blev PERSON-2 og AT sigtet for hæleri (artikel 648 i codice penale (straffeloven)); sagsøgeren blev frifundet, fordi hun ikke var skyldig i lovovertrædelsen [udelades].

I mellemtiden døde PERSON-2.

Efter sagsanlægget indgav CT (i dennes egenskab af selskab udpeget af garantifonden for trafikofre) svarskrift, hvor selskabet påpegede, at erstatning i henhold til artikel 283 i lovdekret nr. 209/2005 kun kunne ydes tredjemand, der ikke vidste, at den bil, hvori denne befandt sig som passager på tidspunktet for trafikuheldet, blev ført ulovligt; selskabet henviste til Corte di Cassazione (kassationsdomstol) [udelades] holdning om, at den skadelidte sagsøger bærer bevisbyrden for, at denne uden skyld var uvidende om, at bilen blev ført ulovligt. I denne retning har selskabet gjort gældende, at straffedommen om frifindelse er irrelevant [udelades].

[Udelades]

[Udelades] *[andre faktiske omstændigheder og processuelle trin, som ikke er relevante for de præjudicielle spørgsmål]*

[Udelades] Ved kendelse af 20. marts 2024 har nærværende ret [udelades] givet parterne en frist [udelades] for indgivelse af skriftlige indlæg angående følgende spørgsmål: 1) *Er den nationale lovgivning (artikel 283 i Codice delle assicurazioni private (loven om privatforsikringer), som fortolket af Corte di Cassazione (kassationsdomstol)), i strid med den overnationale lovgivning (artikel 13 i direktiv 2009/103/EF) (eller ej), og 2) er betingelserne for at forelægge præjudicielle spørgsmål for Domstolen i henhold til artikel 267 TEUF opfyldt (eller ej)?*

AT's forsvarer har indgivet et autoriseret indlæg [udelades]

CT's forsvarer har indgivet et autoriseret indlæg [udelades]

2. Den relevante italienske lovgivning og den respektive fortolkning i retspraksis

De nationale bestemmelser, som er relevante i den foreliggende sag, er anført nedenfor.

Artikel 283, stk. 1, i lovdekret nr. 209/2005 (loven om privatforsikringer) foreskriver: »1. Den ved CONSAP etablerede garantifond for trafikofre yder erstatning for skader forvoldt ved kørsel af forsikringspligtige køretøjer og fartøjer

i følgende tilfælde: [...] d) Køretøjet bruges i trafikken mod ejerens vilje [udelades].«

Artikel 283, stk. 2, i lovdekret nr. 209/2005 bestemmer: »I det i stk. 1, litra d), nævnte tilfælde skal erstatning kun ydes til tredjemand, som ikke befandt sig i køretøjet, eller personer, som blev transporteret mod deres vilje, eller som ikke vidste, at køretøjet blev ført ulovligt.«

Denne lovgivning er blevet fortolket af både Corte di Cassazione (kassationsdomstol) [udelades] og de realitetsbehandlende retter [udelades] således, at den skadelidte sagsøger bærer bevisbyrden for at være uvidende om køretøjets ulovlige oprindelse, fordi dette forhold udgør grundlaget for dennes erstatningskrav.

[Udelades] [*praksis fra Corte di Cassazione (kassationsdomstol)*]

I dom nr. 12231/2019 anføres ordret: »Den eneste tilsyneladende forskel mellem EU-lovgivningen og den nationale lovgivning består i fordelingen af bevisbyrden, idet EU-lovgivningen lægger denne byrde på forsikringsselskabet, mens den nationale lovgivning ikke er tydelig, men alligevel lader forstå, at uvidenheden om ulovligheden er et forhold, som udgør grundlaget for kravet, og som den skadelidte skal bevise. I forbindelse med gennemførelse af EU-lovgivningen kunne den italienske lovgiver, da forsikringsdækningen blev udvidet til at omfatte personer, som tidligere ikke kunne regne med nogen erstatning, ikke undlade at fastsætte regler med hensyn til de tilfælde, hvor en tredjemand, som er transporteret mod sin vilje, eller som vidste, at køretøjet blev ført ulovligt, ikke kan regne med nogen erstatning. Valget om, at den skadelidte har bevisbyrden for have handlet i god tro, henhører ifølge nærværende ret under statens skønsmargen ved gennemførelse af direktivet, uden at det påvirker den omstændighed, at både EU-lovgivningen og den nationale lovgivning forfølger samme mål, dvs. at erstatning ikke skal ydes til en person, som vidste, at køretøjet var stjålet.«

3. Den overnationale lovgivning

Den relevante retlige ramme i den afledte EU-ret, der finder anvendelse *ratione temporis*, udgøres af direktiv 2009/103/EF af 16. september 2009 (EUT L 263, s. 11).

Direktivets artikel 13 indeholder følgende bestemmelser:

- Stk. 2, første afsnit: »I tilfælde af at køretøjet er stjålet eller tilegnet ved vold, kan medlemsstaterne bestemme, at det i artikel 10, stk. 1, omhandlede organ skal intervenere i stedet for forsikringsselskabet på de i nærværende artikels stk. 1 fastsatte betingelser.«
- Stk. 1, første afsnit: »[...] enhver lovbestemmelse eller enhver klausul i en forsikringspolice, der er udstedt i overensstemmelse med artikel 3,

og som bestemmer, at forsikringen ikke dækker nedenstående personers anvendelse af eller kørsel med køretøjet, [har ikke] nogen indvirkning på krav fra tredjemand, der lider skade ved en ulykke: a) personer som hverken udtrykkeligt eller stiltiende har tilladelse hertil[;] b) personer, som ikke har et kørekort, der giver dem ret til at føre det pågældende køretøj[;] c) personer, som ikke efterlever retsfor skrifterne vedrørende køretøjets tekniske og sikkerhedsmæssige stand.«

- Stk. 1, andet afsnit: »Den i første afsnit, litra a), omhandlede bestemmelse eller klausul kan imidlertid gøres gældende over for personer, der frivilligt har taget plads i det skadevoldende køretøj, såfremt forsikrings selskabet kan bevise, at de vidste, at køretøjet var stjålet.«

Nærværende ret har ikke fundet domme, hvor Domstolen specifikt har fortolket artikel 13 i direktiv 2009/103/EF.

I Domstolens praksis – om end hvad angår den tidligere gældende lovgivning på området (det såkaldte andet, tredje og fjerde direktiv på området, vedtaget henholdsvis i 1984, 1990 og 2000) – gentages imidlertid holdningen om, at en lovbestemmelse eller en klausul i en forsikringspolice, hvorefter forsikringsdækningen udelukkes, kun kan gøres gældende over for personer, der har lidt skade ved et færdselsuheld, i det tilfælde, »hvor forsikrings selskabet kan bevise, at de personer, der frivilligt har taget plads i det skadeforvoldende køretøj, vidste, at køretøjet var stjålet« (Domstolens dom af 30.6.2005, C-537/03, Candolin, præmis 23, og af 1.12.2011, C-442/10, Churchill, præmis 35).

4. Parternes indlæg og de respektive argumenter

[Udelades] Nærværende ret har opfordret parterne til at indgive [udelades] skriftlige indlæg angående følgende spørgsmål: 1) *Er den nationale lovgivning (artikel 283 i loven om privatforsikringer, som fortolket af Corte di Cassazione (kassationsdomstol)), i strid med den over nationale lovgivning (artikel 13 i direktiv 2009/103/EF) (eller ej), og 2) er betingelserne for at forelægge præjudicielle spørgsmål for Domstolen i henhold til artikel 267 TEUF opfyldt (eller ej)?*

AT's forsvarer [udelades] har gjort gældende, at artikel 13 i direktiv 2009/103/EF allerede er tilstrækkeligt klar i den forstand, at bevisbyrden hviler på garantifonden for trafikofre. AT's forsvarer har endvidere nedlagt påstand om, at den nationale lovgivning skal undlades anvendt, hvis det fastslås, at den er uforenelig med EU-retten.

CT's forsvarer [udelades] har henvist til national praksis fra de realitetsbehandlende retter og den højeste retsinstans, hvorefter den skadelidte sagsøger bærer bevisbyrden for, at denne ikke vidste, at køretøjet var stjålet. I

denne sammenhæng har CT's forsvarer påpeget, at Corte di Cassazione (kassationsdomstol), da den udtalte sig om anvendelsen af den nationale lovgivning, aldrig fandt det nødvendigt – selv om den på et teoretisk plan var forpligtet hertil i henhold til artikel 267 TEUF – at anmode om en præjudiciel afgørelse, idet den var af den opfattelse, at den anlagte fortolkning ikke var i strid med direktiv 2009/103/EF.

5. Begrundelse for forelæggelsen og den forelæggende rets standpunkt

Nærværende ret finder det hensigtsmæssigt ex officio at anmode Domstolen om at fortolke artikel 13 i direktiv 2009/103/EF.

Selv om den nationale domstol er bekendt med, at den »i videst muligt omfang [skal] fortolke nationale bestemmelser i lyset af det pågældende direktivs ordlyd og formål, for at det med direktivet tilsigtede resultat fremkaldes« (jf. ordret bl.a. Domstolens dom af 5.10.2004, forenede sager C-397/01–C-403/01, Pfeiffer m.fl., præmis 113 og den deri nævnte retspraksis), finder nærværende ret det nødvendigt, at Domstolen – dvs. den institution, som har kompetence til at fastlægge den korrekte fortolkning af den overnational lovgivning – udtaler sig om den ovennævnte bestemmelse med henblik på at undgå, at den ovennævnte holdning i national retspraksis, som kan være i strid med den overnational lovgivning, bliver fast.

Artikel 13 i direktiv 2009/103/EF tillader medlemsstaterne – »[medlemsstaterne kan]« (således uden nogen pligt) – at bestemme, at det i artikel 10, stk. 1, omhandlede organ skal intervenere for at yde erstatning til den skadelidte i et trafikuheld, der er forvoldt af en stjålet bil; selv hvis lovgiver har fastsat, at det udpegede organ skal intervenere, er det imidlertid ikke udtrykkeligt bestemt noget sted – hverken i artikel 13 eller ovennævnte artikel 10 i direktiv 2009/103/EF – at dette organ bærer bevisbyrden for, at den skadelidte vidste, at køretøjet blev ført ulovligt (eller at den skadelidte sagsøger skal bevise, at denne var uvidende herom). Artikel 13, stk. 1, andet afsnit, i direktiv 2009/103/EF vedrører nemlig kun det specifikke tilfælde, hvor et erstatningskrav er rettet mod forsikringsselskabet.

Ifølge nærværende ret er det derfor hensigtsmæssigt at afklare, hvorvidt der kan anvendes bestemmelser om bevisførelse, hvorefter den skadelidte skal bevise, at denne ikke vidste, at køretøjet var stjålet – uden at denne praksis er i strid med EU-retten – såfremt den nationale lovgiver (lige som den italienske) har bestemt, at det i artikel 10, stk. 1, i direktiv 2009/103/EF omhandlede organ skal intervenere, eller hvorvidt det modsatte skal udledes af direktiv 2009/103/EF betragtet i sin helhed.

Den anmodede afgørelse har åbenbar relevans i den foreliggende sag, fordi fordelingen af bevisbyrden i forhold til, om sagsøgeren vidste (eller ikke vidste), at godet var af ulovlig oprindelse, har betydelige konsekvenser for muligheden for at tiltræde kravet (eller ej) og følgelig for at pålægge det sagsøgte selskab at betale

den anmodede erstatning. Betingelsen om relevans udelukkes heller ikke af den simple omstændighed [udelades], at sagsøgeren blev frifundet for hæleri, fordi en person meget vel kan vide, at et gode er af ulovlig oprindelse, uden at have medvirket i den konkrete lovovertrædelse. Det står derfor klart, at fordelingen af bevisbyrden er af utvivlsom betydning i den foreliggende sag, såvel som i enhver anden fremtidig lignende situation.

Nærværende ret [udelades] finder, at læsningen af direktivets bestemmelser sammenholdt indbyrdes taler for, at det i artikel 10, stk. 1, i direktiv 2009/103/EF omhandlede organ (i Italien garantifonden for trafikofre) bærer bevisbyrden for, at den skadelidte vidste, at bilen var stjålet.

I denne retning taler, ud over ordlyden af artikel 13 i direktiv 2009/103/EF, følgende:

- (i) Den systematiske fortolkning af artikel 10, stk. 2, andet afsnit, i direktiv 2009/103/EF, hvorefter organet – for ikke at skulle yde erstatning i tilfælde af kørsel med uforsikrede køretøjer – skal bevise, at den skadelidte vidste, at køretøjet ikke var forsikret. På denne baggrund anses det for åbenbart, at den overnationale lovgiver har villet pålægge organet – og ikke den skadelidte – pligten til at bevise enhver omstændighed, som udelukker erstatning, selv når kravet er rettet mod et sådant organ (og derfor ikke alene, når modparten er et forsikringsselskab).
- (ii) Den ordrette henvisning i artikel 13, stk. 2, første afsnit, i direktiv 2009/103/EF til samme bestemmelses stk. 1 (»skal intervenere i stedet for forsikringsselskabet på de i nærværende artikels stk. 1 fastsatte betingelser«).
- (iii) Det almindelige princip om *vulneratus ante omnia reficiendus*, som kendetegner den samlede overnationale lovgivning om lovpligtig ansvarsforsikring for motorkøretøjer, og hvorpå Domstolen ved mange lejligheder har baseret sine afgørelser om emnet (jf. bl.a. Domstolens dom af 1.12.2011, C-442/10, Churchill). Hvis *ratio legis* er at sikre, at den skadelidte uden skyld har adgang til en rimelig erstatning, er det således vanskeligt at forstå, af hvilken grund den skadelidte kan pålægges at bevise en omstændighed (i øvrigt af negativ karakter, dvs. »ikke at vide«), som det er så godt som umuligt at godtgøre.
- (iv) Princippet om EU-rettens effektivitet – som en sædvanlig grænse for medlemsstaternes procesautonomi – hvorefter de nationale regler vedrørende beskyttelsen af borgernes rettigheder ikke må gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til den overnationale lovgivning (jf., blandt de skelsættende afgørelser om emnet, Domstolens dom af 14.12.1995, C-312/93, Peterbroeck, og af 19.11.1991, C-6/90 og C-9/90, Francovich m.fl.). I den foreliggende situation kan udøvelsen af den rettighed, som den skadelidte er

tillagt, og som udtrykkeligt følger af den overnationalt lovgivning, alvorligt forringes af pligten til at bevise en omstændighed, som er af negativ karakter, og hvis fastlæggelse først og fremmest er næsten umulig for den person, som fremsætter erstatningskravet.

Set ud fra dette perspektiv er den i national retspraksis udviklede holdning ifølge nærværende ret hverken bindende eller fuldt ud overbevisende; netop begrundelsen for Corte di Cassazione (kassationsdomstol) domme foranlediger derimod til at anmode om en præjudiciel afgørelse.

I de nævnte afgørelser, og især i dom nr. 12231/2019, tog Corte di Cassazione (kassationsdomstol) for givet, at der er en modstrid mellem den nationale og den overnationalt lovgivning, men fandt efterfølgende, at denne uoverensstemmelse kan være en (legitim) følge af lovgivers skønsmargen ved gennemførelse af direktivet.

Imidlertid er disse to argumenter ikke kompatible: Enten hævdes det, at den nationale lovgivning er i strid med de EU-retlige retskilder, og modstriden løses efter de til dette formål fastsatte kriterier (først og fremmest ved at anlægge en fortolkning, som er i overensstemmelse med den overnationalt lovgivning, og ved i tilfælde af fortolkningstvivl at forelægge sagen for Domstolen), eller der lægges til grund, at den nationale lovgiver ikke var bundet af specifikke regler i forbindelse med gennemførelsen. I dette andet tilfælde er det dog heller ikke korrekt at konstatere en modstrid mellem lovgivningerne, idet medlemsstaten, hvis det hævdes, at direktivet ikke er bindende for lovgiver (og retten) med hensyn til fordelingen af bevisbyrden, fuldt ud opretholder sin autonomi ved regulering af forudsætningerne for erstatningskrav og den respektive bevisbyrde, uden at der kan være tale om en modstrid.

Den korte gennemgang af disse argumenter foranlediger til at drage slutningen, at det er nødvendigt, at Domstolen udtaler sig om den korrekte fortolkning af den overnationalt lovgivning, navnlig artikel 13 og 10 i direktiv 2009/103/EF, med henblik på at afklare, hvorvidt bevisbyrden for den omstændighed, at køretøjet var stjålet, i tilfælde af krav rettet til de organer, der er udpeget til at yde erstatning til de såkaldte trafikofre, påhviler den person, som fremsætter erstatningskrav, eller det pågældende organ.

5. Spørgsmålene

[Udelades]

[Udelades] [*de præjudicielle spørgsmål som gengivet i konklusionen*]

6. Konklusion

Af ovenstående grunde beslutter Tribunale di Lodi (retten i Lodi), ved enkelt dommer, således [udelades]:

(A) **Domstolen forelægges** i henhold til artikel 267 TEUF følgende præjudicielle fortolkningsspørgsmål:

1. »Skal artikel 13 i direktiv 2009/103/EF fortolkes således, at i tilfælde af et trafikuheld, som har impliceret passageren af et stjålet køretøj, har det organ, som er udpeget til erstatning i henhold til artikel 10 i direktiv 2009/103/EF, bevisbyrden for, at den skadelidte vidste, at bilen var stjålet?«

2. »Er denne bestemmelse, som fortolket i denne retning, i bekræftende fald til hinder for en ordning som den italienske, for så vidt som denne ordning fortolkes og anvendes således, at den skadelidte passager bærer bevisbyrden?«

[Udelades] *[procedure]*

(C) **Sagen udsættes**, indtil Den Europæiske Unions Domstol har taget stilling til spørgsmålet.

Lodi, den 20. maj 2024

[Udelades]

ARBEJDSDOKUMENT